

E-LEARNING V KABINETU INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ

Eva Husáková, Kateřina Pauerová

***Abstrakt:** Ve svém příspěvku bychom se nejdříve chtěly lehce dotknout e-learningu obecně. Poté bychom přešly na ELF a jeho využívání. Největší prostor bychom daly části e-learning Kabinetu informačních studií a knihovnictví na FFMU, které předměty jsou plně e-learningové, které se o to snaží a u kterých by se hodilo e-learning zavést. Pohled studentů na e-learning. Pokusily bychom se získat i názory některých pedagogů. Myslíme, že by bylo vhodné do příspěvku zahrnout i předmět AOnline na Ped MU, který mělo hodně studentů Informačních studií a knihovnictví zaregistrovaný. V závěru bychom zkusily nastínit vztah e-learning a kombinovaní studenti.*

E-learning obecně

E-learning je dnes již nedílnou součástí vzdělávání. Pokud bychom měly uvést nějakou definici, zněla by asi takto: e-learning je vzdělávací proces, při kterém se využívá informační a komunikační technologie.

Existuje však řada definic e-learningu. Uvádíme čtyři, které jsme našly v encyklopedii Wikipedia¹:

1. *eLearning je výuka s využitím výpočetní techniky a internetu.* (Petr Korviny, Moodle (nejen) na OPF, OPF, 2005)
2. *eLearning je v podstatě jakékoli využívání elektronických materiálních a didaktických prostředků k efektivnímu dosažení vzdělávacího cíle s tím, že je realizován zejména/nejenom prostřednictvím počítačových sítí. V českém prostředí spojován zejména s řízeným studiem v rámci LMS (Learning Management System) (Kamil Kopecký, Základy e-learningu, Net University s.r. o., UP v Olomouci, 2005)*
3. *eLearning je vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie k tvorbě kursů, k distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty a pedagogy a k řízení studia.* (Jan Wagner, Nebojme se eLearningu, Česká škola, 2005)
4. *eLearning je forma vzdělávání využívající multimediální prvky - prezentace a texty s odkazy, animované sekvence, video snímky, sdílené pracovní plochy, komunikaci*

¹ *Elearning - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. [2007] [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Elearning>>.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

s lektorem a spolužáky, testy, elektronické modely procesů, atd. v systému pro řízení studia (LMS). (Virtuální Ostravská universita, 2005)

Z definic vyplývá, že e-learning nemusí být pouze v podobě online kurzů, ale může se jednat i o doplnění prezenční výuky v podobě vystavení studijních materiálů na Internetu nebo intranetu, autotestů, zahrnuje též komunikaci prostřednictvím diskusních fór, e-mailů apod.

Není tedy nutno se bát, že se e-learning bude snažit úplně vytlačit klasickou výuku. V některých předmětech to prostě nejde, ale i v nich lze studenty předškolit, např. pomocí vystavení učebních materiálů před výukou.

Co se týče forem e-learningu můžeme rozlišit off-line výuku, kdy není potřeba být připojen k internetu a online výuku. Při online výuce se můžeme setkat se termínem blended learning (smíšené vzdělávání), kdy se kombinuje více metod pro optimální vzdělávání.

Při Blended Learning kombinuje asynchronní a synchronní výuka. Pro jejich definici použijeme stránky firmy Kontis působící v oblasti vývoje, integrace a dodávek informačních systémů:²

- **synchronní výuka** probíhá v reálném čase, ve kterém všichni účastníci současně přijímají předávané zkušenosti a mohou navzájem reagovat. Patří sem například výuka v učebně, kdy všichni účastníci včetně lektora jsou ve stejném čase a místě, či virtuální třídy, kde se mohou účastníci v jednom čase pomocí synchronních technologií setkat a reagovat, ačkoliv jsou v různých lokalitách.
- **asynchronní výuka** může být aplikována v různých časech na jednotlivé studenty, kteří si mohou volit tempo a způsob přijímání informací, avšak nelze navzájem reagovat v reálném čase. Patří sem například tištěné manuály a knihy, Audio/Video, či elektronické výukové kurzy.

Pokud bychom měli shrnout pozitiva a negativa, použijeme výčet internetového projektu "e-Slovníky.cz"³.

² Kontis e-Learning? Co je e-Learning [online]. [2007] [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <http://www.e-learn.cz/uvod_coje_blended.asp?menu=elearning&submenu=coje&subsubmenu=blended>.

³ Více o pojmu e-Learning [online]. c2005-2007 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovník-slovníky.cz/article.php?articleId:26>>.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

Výhody e-Learningu

- Umožňuje vzdělávání v libovolném čase a virtuálně na libovolném místě.
- Studující postupuje svým vlastním tempem a nemusí mít ostych před vyučujícím či ostatními studenty.
- Ve výukových materiálech může využívat různá média.
- Využívá prvky distančního vzdělávání a přidává další komunikační prvky.
- Výukové materiály lze relativně snadno aktualizovat.
- Snadno lze zvýšit počet interakcí mezi tutorem a studujícím.
- Může prezentovat reálný obsah pomocí video konferencí nebo diskusních fór.
- Tutor může sledovat výukový proces a zajišťovat zpětnou vazbu
- Počet současně studujících omezuje pouze technické možnosti Internetu.
- Středem vzdělávacího procesu se stává student.

Nevýhody e-Learningu

- Komplexní výuková prostředí jsou dosti drahá, protože jejich vývoj vyžaduje školené specialisty.
- Autoři výukových materiálů musí mít znalosti o možnostech online kurzů.
- Vzdělávací prostředí vyžaduje, aby studující disponoval výkonným multimediálním počítačem a prohlížečem poslední verze s potřebnými doplňky.
- Přípravu na použití online vzdělávání je třeba organizovat nejen pro studenty, ale také pro tutorů, autory kurzů a administrátory systému.

E-learning na FF aneb žije ELF?

Masarykova univerzita využívá různé formy elektronické podpory výuky téměř od počátků e-learningu. Největší rozvoj nastal na podzim roku 2002, kdy jednotlivé fakulty (ESF, FF, FSpS, FSS, LF) projevíly zájem o e-learning. „**5. 11. 2002** proděkan Filozofické fakulty Krob iniciuje kroky na úrovni celé FF, vedoucí k vytvoření pilotních kurzů a nakonec k nástupu prvního trvalého zaměstnance pro podporu e-learningu na fakultě. V únoru 2004 je do provozu uveden systém Elf – oficiální fakultní instalace systému Moodle.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

*Na konci června byl ukončen provoz celouniverzitní instalace LMS Moodle. Každá fakulta bude dále provozovat a vyvíjet vlastní instalaci systému Moodle.*⁴

Moodle neboli modulární objektově orientované dynamické prostředí pro výuku je softwarový balíček pro tvorbu výukových systémů a elektronických kurzů na internetu.⁵

Instalace ELF neboli E-learning na FF MU obsahuje v současnosti 945 kursů. V roce 2005 a 2006 využívala tuto instalaci také Fakulta sociálních studií MU.⁶ Vstup do většiny kursů je omezen pouze na studenty MU, některé kursy umožňují vstup hostům, případně hostům, jimž vedoucí kursu sdělil/-a klíč k zápisu do kursu.⁷

ELF může sloužit jako doplnění výuky, kdy vyučující vystaví do ELFu studijní materiály (předmět Logika) nebo jej použije jako sběrnou závěrečných prací (Řízení organizací). Může však zcela nahradit klasickou výuku jako tomu je u Počítačové gramotnosti. Studenti mají každý týden k dispozici novou lekci s přednáškou, příp. doplňkovými materiály. Vyučující může též zadat úkol, který se uloží v ELFu nebo vystavit zkušební testy. Pro zpětnou vazbu lze použít diskusní fóra.

Filosofická fakulta a konkrétně Kabinet informačních studií a knihovnictví se však nestrání ani vytváření kurzů vytvořených v Informačním systému Masarykovy univerzity (IS). Takto vznikl Kurz práce s informacemi. Tento kurzu podrobněji probereme v dalším bloku.

Cílem e-learningu na Filozofické fakultě a na Masarykově univerzitě obecně je:⁸

- zapojit celou učitelskou obec do elektronické podpory výuky;
- využít elektronické podpory výuky v prezenční, kombinované nebo distanční výuce;
- mít e-learning v administrativním IS;
- 3Z: zjednodušovat (hodně studentů, méně administrativy), zkvalitňovat, zpestřovat.

⁴ *E-learning na MU* [online]. 2005 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <http://www.phil.muni.cz/elearning/historie_elmu.php>

⁵ *Co je Moodle* [online]. 2006 [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW: <http://docs.moodle.org/cs/Co_je_Moodle>.

⁶ *Fakultní instalace Moodle* [online]. [2007] [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://eldum.phil.muni.cz/mod/book/view.php?id=4&chapterid=6>>.

⁷ *ELF : E-learning na FF MU* [online]. 2004 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/elf/>>.

⁸ ŠIKULOVA, Andrea, BRANDEJSOVÁ, Jitka, BRANDEJS, Michal. *E-learning v IS na Masarykově univerzitě: 5. - 7. září 2006, ICTE 2006* [online]. 2006 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <www.osu.cz/ict/2006/ict2006-20.ppt>.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

E-learning a Kabinet informačních studií a knihovnictví

Následující oddíl je věnován zastoupení e-learningu v předmětech vyučovaných Kabinetem informačních studií a knihovnictví. Autorky vycházejí ze svých zkušeností ze studia, které probíhalo v letech 2004 – 2007. Některé předměty se mohly změnit. Proto neuvádíme všechny předměty, ale pouze výběr.

Předměty plně e-learningové

Prvním čistě e-learningový kurz, se kterým se studenti Informačních studií a knihovnictví seznámí, je Počítačová gramotnost vedená PhDr. Petrem Škyříkem. Jak sám název napovídá, studenti se v něm učí základy i pokročilé znalosti práce s počítačem. Seznámí se jednotlivými částmi počítače, jejich principy a využitím. Dále získají vědomosti a dovednosti týkající se práce s textovým editorem, tabulkovým procesorem a dalšími aplikačními programy, dozví se i informace o technické realizaci moderních výpočetních systémů.

Dalším plně e-learningovým kurzem je Kurz práce s informacemi, na kterém se již podílí více vyučujících či spíše lépe řečeno tutorů. Student vysoké školy by měl být schopen samostatného vyhledávání potřebných informací a studijních materiálů, vyhodnocování relevantnosti nalezených informací, efektivní organizace znalostí i aktivní využívání prostředků ICT. Kurz se skládá ze 13 modulů, které korespondují dílčími složkami informační gramotnosti a prostřednictvím dílčích úkolů podporují i rozvoj ICT gramotnosti .

Z modulů vybíráme: Kde hledat informace, Elektronické informační zdroje: využití pro život; Jak správně citovat?

Každý modul obsahoval interaktivní přednášku a její textovou podobu. Od vedoucího přednášky dostali studenti k dispozici doplňkové materiály i další materiály pro zvidavé studenty. Každý modul obsahoval úkol, který mohl být i v podobě autotestu.

Každý modul měl i samostatné diskusní fórum.

Z vlastních zkušeností můžeme konstatovat, že kurz se setkal s mimořádným zájmem nejen studentů Informačních studií a knihovnictví. Kurzu se zúčastnili i studenti jiných fakult. Hodnocení byla více než kladná.

Předměty se složkou e-learningu

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

Druhá skupina jsou předměty se složkou e-learningu. E-learning se zde většinou objevuje v podobě studijních materiálů vystavených na Internetu nebo v ISu. To je případ předmětů Učící se společnost a role knihovníka v ní, Logika či Digitální knihovny. Některé předměty využívají ELF jako sběrnou závěrečných prací (Řízení organizací). Mgr. Josef Schwarz při výuce předmětů Selekční jazyky I a II vystavuje studijní materiály na Internetu a zadané úkoly se posílají elektronickou poštou.

Ing. Zdeněk Kadlec v předmětu Knihovnické systémy a standardy používá cvičení z katalogizace též v elektronické formě.

Předměty bez e-learningu

Mnozí vyučující ve všech svých předmětech nepoužívají e-learning v žádné formě. Mezi ně patří PhDr. Hana Bočková a její Práce s informačními prameny, Mgr. Jana Nejezchlebová s Metodami knihovnické práce, 2 kurzy Filozofie doc. Ivany Holzbachové či 2 kurzy Přehledu dějin české literatury. To všechno jsou sice klasické povídací předměty, ale i ty mohou využít některé formy e-learningu v podobě textů vystavených v ISu apod.

Do této skupiny jsme se rozhodli zařadit i 2 kurzy Metodologie a statistiky výzkumu Mgr. Denisy Denglerové. Druhý kurz je sice v podobě práce s počítačem v počítačové pracovně, ale studenti nemají žádné materiály ke studiu, ale pouze program, který si musí zakoupit, aby mohli předmět úspěšně zakončit.

E-learning a lidé

Když hovoříme o e-learningu, nesmíme zapomenout na názor těch, kteří jej využívají.

E-learning a studenti

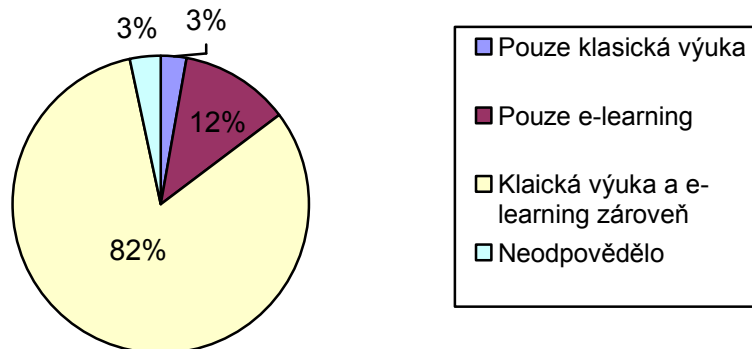
Položily jsme studentům Informačních studií a knihovnictví devět otázek pomocí anonymního online dotazníku. Dotazník vyplnila téměř polovina (48 %) všech studentů našeho oboru. Z velké většiny to byly ženy (79 %).

První otázka se týkala toho, jaká forma výuky by studentům nejvíce vyhovovala. Zda pouze e-learning, pouze klasická výuka nebo obě formy zároveň. 82 % studentů se vyjádřilo

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

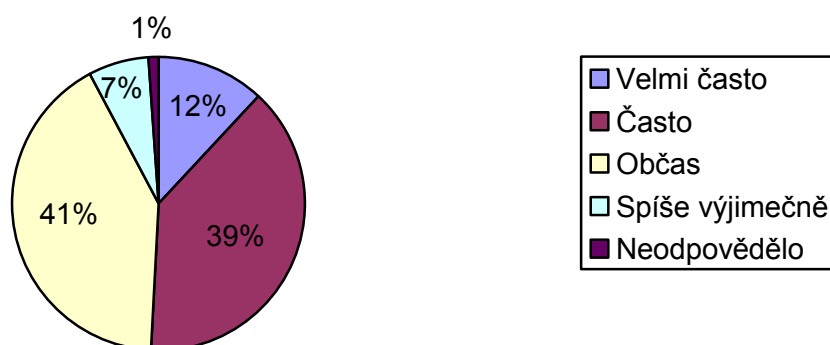
pro kombinaci klasické a e-learningové formy. 12 % by vyhovovala pouze e-learningová forma a pouze 3 % by zůstaly pouze u klasické formy.

Jaká forma výuky by Vám nejvíce vyhovovala?

Druhá otázka směřovala na četnost setkání studentů s e-learningem ve studiu. 39 % studentů se e-learningem setkává často a 12 % dokonce velmi často, 41 % studentů se s e-learningem setká občas a pouze 7 % studentů se setká s e-learningem spíše výjimečně.

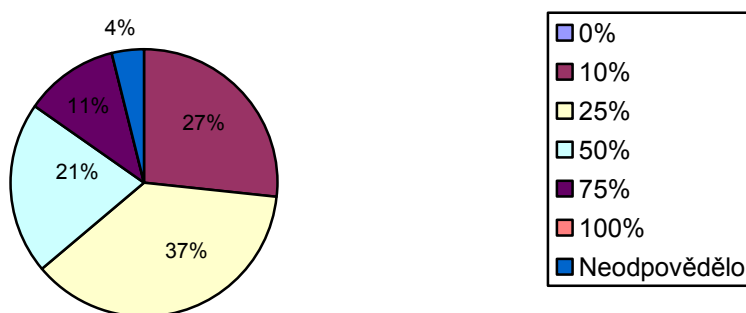
Jak často se setkáváte s používání e-learningu ve studiu?

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

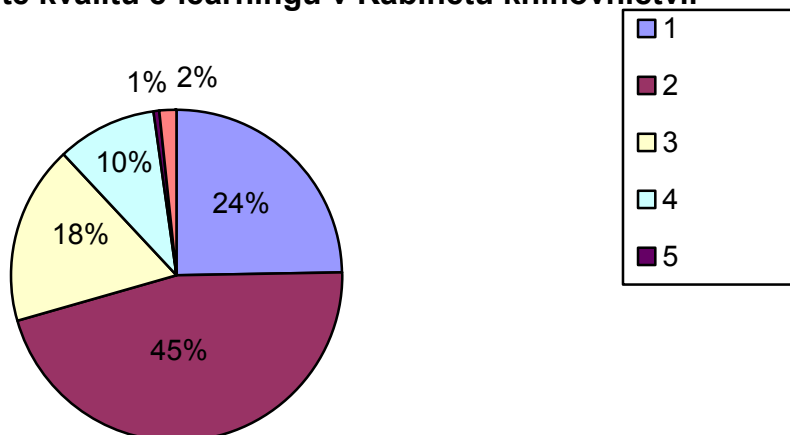
Abychom předchozí otázku podpořily konkrétními čísly, požádaly jsme studenty, aby procentně odhadli, v kolika předmětech využívá vyučující e-learning. Největší část (37 %) studentů uvedlo 25 %, následovalo 10 % s 27 % studentů. V 50 % předmětů má e-learning 21 % studentů a 11 % studentů má e-learning dokonce 75 % vyučovaných předmětů.

**Dokážete odhadnout, v kolika předmětech
(procentně vyjádřeno) využívá vyučující e-learning?**

Ve čtvrté otázce měli studenti oznámkovat kvalitu e-learningu v Kabinetu informačních studií a knihovnictví. Kabinet v konečném sčítání obdržel výslednou známku 2, což odpovídalo i nejčastěji dávané známce (45 %), následované jedničkou s 24 %. Jedná se však o průměrnou hodnotu pro celý Kabinet knihovnictví. Nejčastějším komentářem k této otázce bylo: hodnotím celek, ale ten a ten předmět dostává jedničku. Takto byly nejčastěji zmiňovány předměty PhDr. Petra Škyříka.

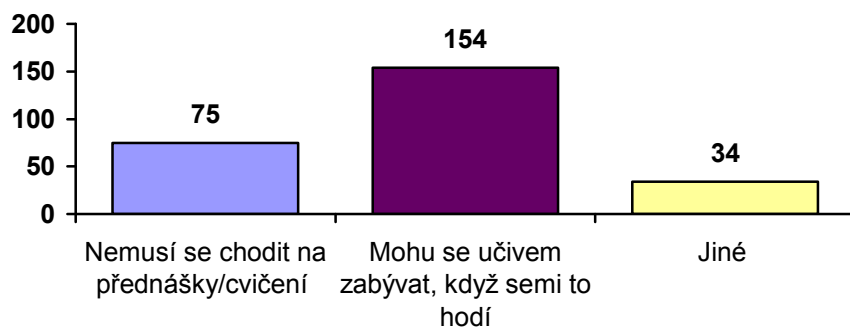
Ohodnoťte kvalitu e-learningu v Kabinetu knihovnictví.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

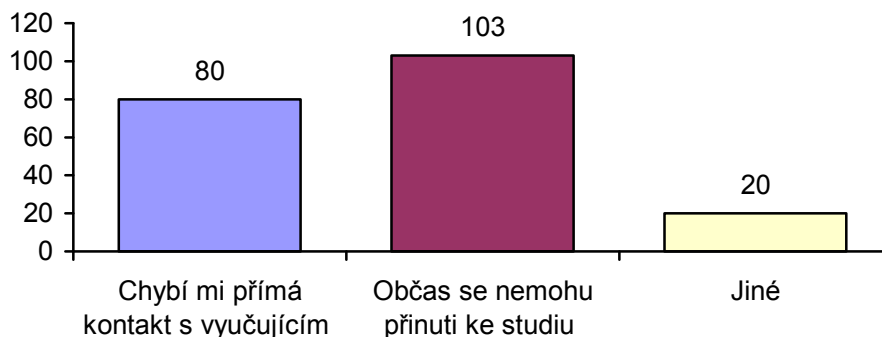
Již dříve jsme vypsaly klady e-learningu. Studentům byly navrženy 2 klady (nemusí se chodit na přednášky/cvičení; mohou se učivem zabývat, když se mi to hodí), a poté mohli připsat další klady. 87 % studentů nejvíce oceňuje, že se mohou učivem zabývat, až když se jim to hodí. Mezi další nejčastěji citované důvody patří hlavně to, že studijní materiály jsou dostupné kdykoliv a studenti se k nim mohou vrátet. Dalším často uváděným důvodem je, že studenti nemusí „stenografovat“ na poznámkách a plně se věnovat výuce.

Co považujete za největší klady e-learningu?

E-learning má ovšem i zápory a na ty jsme se samozřejmě také zeptaly. Studenti opět dostali 2 možnosti na výběr (chybí přímý kontakt s vyučujícím, občas se nemohu přinutit ke studiu) a další mohli přidat. 58 % studentů za největší zápor považuje situaci, že se občas nemohou přinutit ke studiu. Ale zazněl i názor, že to není zápor e-learningu, ale studenta. Studentům však obecně chybí osobní kontakt jak s vyučujícím, tak s ostatními studenty. Tento kontakt je důležitý pro pochopení probírané látky a zpětnou vazbu.

Co považujete za největší zápory e-learningu?

Studenti mají při výběru předmětů volnější ruku. Mohou se tedy i rozhodnout, zda si zvolí předmět podle toho, jestli je v něm zastoupena e-learningová část. 21 % studentů tuto možnost využívá. Bohužel zatím není takový výběr, aby si studenti mohli vybírat jen podle tohoto kritéria.

E-learning se vyvíjí a zdokonaluje. A jistě se i rozšíří. Pouze 21 % studentů je proti rozšíření e-learningu do dalších předmětů. 74 % studentů je naopak pro rozšíření, z nichž 21 % je pro rozšíření do všech předmětů. Nejčastěji by dotazovaní chtěli, aby se určitá forma e-learningu promítla do předmětů Práce s informačními prameny a Metody knihovnické práce.

E-learning a vyučující

Aby nebyl pohled jednostranný, požádali jsme i 6 vyučujících Kabinetu, aby se též pomocí online anonymního dotazníku vyjádřili. Vzhledem k tomuto nízkému počtu nebudeme uvádět procentuální vyjádření, které by nemělo odpovídající hodnotu.

Všichni se do své výuky snaží zakomponovat prvky e-learningu. Většinou jako doplnění výuky ve formě odkazů na články v elektronické nebo naskenované podobě nebo ve formě prezentace přednášek.

Vyučující za velký klad považují to, že se studenti se mohou učivem/úkolů zabývat, když se jim to hodí. Mezi klady se též objevil tento důvod: možnost dostudovat si zameškanou přednášku.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

Za velký zápor se považuje chybějící přímý kontakt se studenty a u některých i to, že se studenti občas „flákají“ nebo spíš, že studenti nechávají všechno na poslední chvíli, když je stanovený termín, nebo pokud není, tak až na konec semestru. Za zápor je také považována náročnost na přípravu – časová i technická.

AJ-online

Ač se náš příspěvek jmenuje E-learning a Kabinet informačních studií knihovnictví, nemohly jsme opomenout předmět AJonline vytvořený na Pedagogické fakultě, který si oblíbilo mnoho studentů z Filozofické fakulty a často si ho zapisuje. Předmět je plně e-learningový. Je ukončen zápočtem, který student získá za sebrání 1 000 bodů, které dostává za vypracování jednotlivých úkolů.

Na počátku tohoto kurzu byla potřeba výuky jazyka pro kombinované studenty. Nedostatečný počet kvalifikovaných učitelů cizích jazyků vedl vedení Pedagogické fakulty MU k rozhodnutí, na jehož základě budou studenti denního i kombinovaného studia učitelství povinně studovat jeden z vybraných světových jazyků. Právě kombinovaní studenti mají při studiu jazyka největší problém s docházkou.

Kurz si mohou studenti zapsat opakovaně a studenti tady mohou projít všemi stupni od začátečníků až po pokročilé. Kurz je určen studentům, jejichž jazyková úroveň neodpovídá požadovaným vstupním znalostem ke studiu specializované angličtiny vyučované jednotlivými odděleními CJV (Centrum jazykové výuky) MU i těm, kdo mají povinnou zkoušku z angličtiny za sebou, ale chtějí s angličtinou zůstat v kontaktu.

Začátečníci si mohou studovat na <http://www.e-academy.cz/>, ale tam získané vědomosti si budou procvičovat v ISu. Středně pokročilí se zaměří na rozšiřování slovní zásoby, v aktivitách Vocabulary Building Texts and Exercises, ale i ve cvičeních k Listeningu. Pokročilí studenti by měli získávat body prací v diskusích fórech o tématech, která si přečetli v modulu Reader, a dále jejich zpracováním do výukových materiálů podle instrukcí.

Kombinovaní studenti a e-learning

Již při výčtu kladných vlastností jsme nastínily vztah e-learningu a kombinovaných studentů.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

Kombinovaní studenti Informačních studií a knihovnictví mají momentálně konzultace 1x za 3 týdny. Vyučující se snaží tento den vyčlenit předměty pro kombinované studenty. Většinou však jen shrnou látku, kterou probrali a pokračují dále. Někteří však pokračují ve výuce dále bez ohledu na kombinované studenty, což je ještě celkem dobrá varianta, protože kombinovaný student má možnost získat poznámky od prezenčního kolegy.

Bohužel ještě existuje řada předmětů, do kterých se kombinovaní kvůli svému handicapu nemohou přihlásit. Co je tím handicapem? Přítomnost na každé přednášce. Takto se nemohou přihlásit např. do Jazykové kultury.

Právě e-learning pomáhá kombinovaným studentům překonat bariéry. Už pouhé vystavení materiálů v ISu je pro ně pomoc, a když jedou na konzultace, mohou se zeptat přímo na konkrétní věc. Bylo by technicky náročné, a jistě i nespravedlivé, vytvářet pro kombinované speciální kurzy čistě pro kombinovanou formu studia. Mnozí vyučující však pomocí emailů kombinované studenty úkolují. I to se dát považovat za formu e-learningu a i to je pomoc, kterou kombinovaní studenti oceňují.

Studenti jsou ale tvorové vynalézaví a vymysleli proto svoji podobu e-learningové výuky. Na své internetové stránky či na stránky Spolužáci.cz vystavují poznámky a postřehy z přednášek, naskenované knihy či odkazy na další materiály.

E-learning a kombinovaní studenti zkrátka patří k sobě a mnozí vyučující to již vědí a výuku tomu přizpůsobují.

Závěr

Pokud bychom měly zhodnotit vztah e-learning – Kabinet informačních studií a knihovnictví, můžeme konstatovat, že tento vztah je dobrý, aktivní a přátelský. Studenti v anketě vyjádřili převážně kladný vztah k této formě vzdělávání. I vyučující Kabinetu se vyjádřili pro e-learningové doplnění klasické výuky. V nejbližší době nás nejspíš nečeká situace, kdy by se celý studijní program vyučoval jen čistě e-learningovou formou. Vyučující si jsou však vědomi, že e-learning je důležitou částí vzdělávání, která může pomoci jak jim, tak především jejich studentům.

Použité zdroje

ELearning - Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. [2007] [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/ELearning>>.

Studentská konference InfoKon
Filosofická fakulta Masarykovy univerzity
Brno, 24. 11. 2007

Kontis e-Learning? Co je e-Learning [online]. [2007] [cit. 2007-11-17].

Dostupný z WWW:

<http://www.e-learn.cz/uvod_coje_blended.asp?menu=elearning&submenu=coje&subsubmenu=blended>.

Více o pojmu e-Learning [online]. c2005-2007 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z

WWW: <<http://www.slovník-slovníky.cz/article.php?articleId:26>>.

E-learning na MU [online]. 2005 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW:

<http://www.phil.muni.cz/elearning/historie_elmu.php>

Co je Moodle [online]. 2006 [cit. 2006-11-17]. Dostupný z WWW:

<http://docs.moodle.org/cs/Co_je_Moodle>.

Fakultní instalace Moodlu [online]. [2007] [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW:

<<http://eldum.phil.muni.cz/mod/book/view.php?id=4&chapterid=6>>.

ELF : E-learning na FF MU [online]. 2004 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW:

<<http://www.phil.muni.cz/elf/>>.

ŠIKULOVA, Andrea, BRANDEJSOVÁ, Jitka, BRANDEJS, Michal. E-learning v IS na Masarykově univerzitě: 5. - 7. září 2006, ICTE 2006 [online]. 2006 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <www.osu.cz/icte/2006/icte2006-20.ppt>.